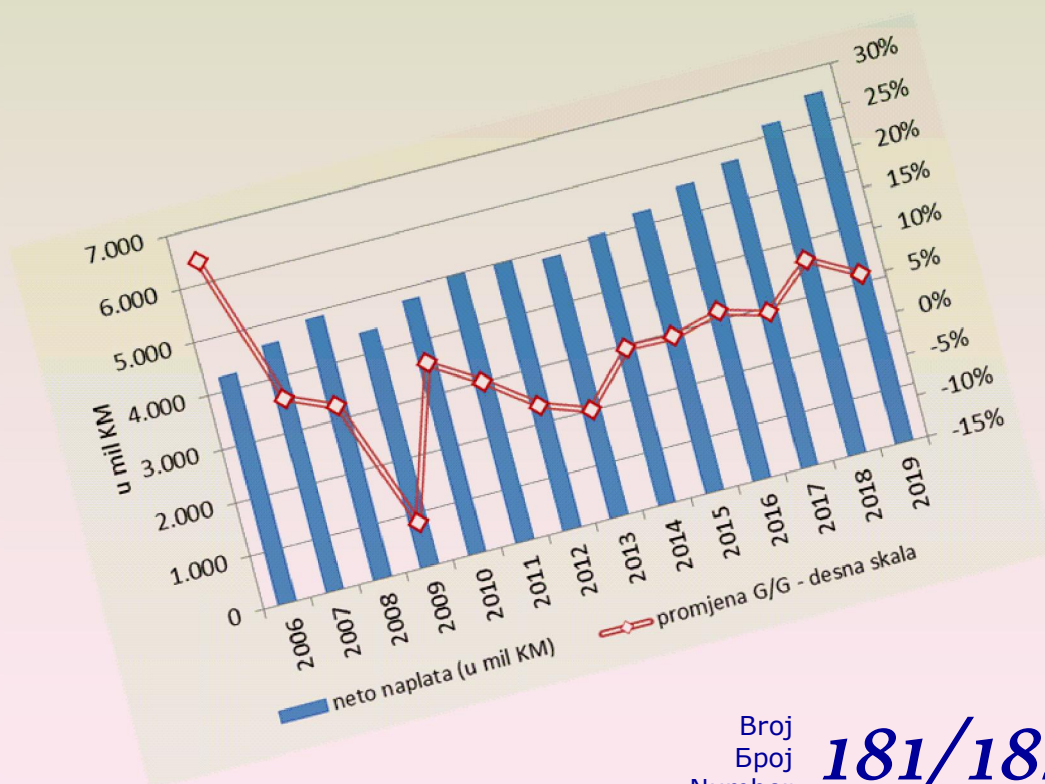




Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Taxation Authority

ОМЈА Билтен

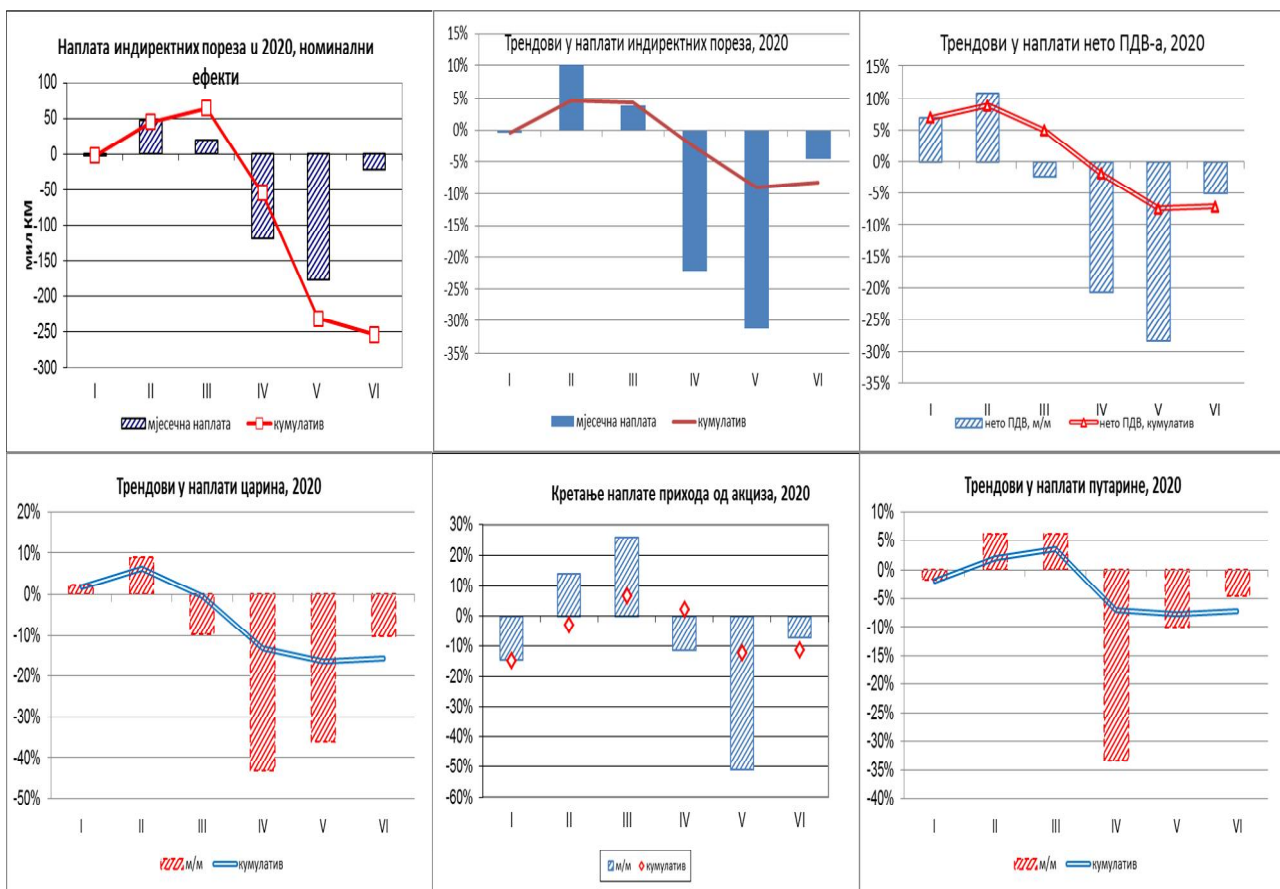


Broj
Број
Number **181/182**

juli/avgust 2020 – srpanj/kolovoz 2020 – јули/август 2020 – July/August 2020

У фокусу...

Према прелиминарном извјештају о готовинском току УИО је у јуну 2020. на ЈР наплатила 562 мил КМ бруто прихода од индиректних пореза, што је за 43,6 мил КМ мање него у истом мјесецу 2019. Исплате поврата су биле мање за 21,6 мил КМ, тако да је пад нето прихода мањи од пада бруто наплате, те је износио 22 мил КМ, односно 4,6% у односу на јуни 2020. Мањи пад прихода у јуну је зауставио вртоглави пад укупних прихода у 2020. години. У првих шест мјесеци 2020. године бруто наплата је мања за 368,8 мил КМ, а будући да су поврати мањи за 115,2 мил КМ нето пад прихода износи 253,5 мил КМ. То представља пад од 8,3%, што је за 0,7 п. п. мање него за пет мјесеци. Галерија графикана показује да је у јуну заустављен пад наплате код свих главних врста индиректних пореза, што представља охрабрујући сигнал опоравка економије, а тиме и прихода од индиректних пореза.



др Динка Антић
шеф Одјељења

Садржај:

Ефекти измјена Закона о акцизима из 2017. године на потрошњу деривата и приходе од индиректних пореза	2
Увоз и наплата прихода од акциза на пиво, вино и алкохол, трендови 2006-2019	11

техничка обрада : Сулејман Хасановић, ИТ сарадник
лектор : Дарија Комленовић, проф. англистике

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, Е-mail: oma@uino.gov.ba
Сарајево: Змаја од Босне 476, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 246 081, Факс:+387 033 246 080, Web: www.oma.uino.gov.ba

Ефекти измјена Закона о акцизама из 2017. године на потрошњу деривата и приходе од индиректних пореза

(припремила: Александра Регоје, макроекономиста)

Увод

Политика акциза на нафтне деривате у БиХ дефинисана је Законом о акцизама у Босни и Херцеговини („Службени гласник БиХ“ 49/09) из 2009. године (у даљем тексту Закон). Наведени Закон је од 2009. године измијењен / допуњен три пута, два пута у 2014. години („Службени гласник БиХ“ бројеви 49/14 и 60/14), те у 2017. години („Службени гласник БиХ“ 91/17). Измјене Закона из 2014. године односиле су се на опорезивање дуванских прерађевина („Службени гласник БиХ“ бр.49/14) и безалкохолних пића, пива и вина („Службени гласник БиХ“ бр. 60/14). Измјене Закона из 2017. године односиле су се на опорезивање деривата нафте.

У наставку је дат кратак преглед законодавства у области опорезивања деривата нафте. С обзиром да су у овом прилогу показани ефекти измјена Закона у тој области на приходе од индиректних пореза, другом бојом текста су наглашене измјене законодавства из 2017. године, ради њихове лакше уочљивости.

I Преглед измјена Закона о акцизама из 2017. године

У овом дијелу је приказан преглед измјена законодавства из 2017. године у области акциза и путарине на деривате нафте и на биогорива и биотечности („Службени гласник БиХ“ 91/17). Наведене измјене су **у примјени од 1.2.2018. године.**

У Члану 4. Закона, промијењен је обухват акцизних производа тако да укључују и биогориво и биотечности. Обухват акцизних производа према измијењеном Закону приказан је у Оквиру 1.

Оквир 1. Акцизни производи

- Члан 4.
(Акцизни производи)
- а) нафтни деривати;
 - б) дуванске прерађевине;
 - ц) безалкохолна пића;
 - д) алкохол, алкохолна пића и воћна природна ракија;
 - е) пиво и вино;
 - ф) кафа;
 - г) **биогориво и биотечности.**

Извор: Закон о акцизама у БиХ („Службени гласник БиХ“ 49/09, 49/14, 60/14 и 91/17), неслужбени пречишћени текст аутора¹

У Члану 5. Закона, промијењен је обухват појма нафтних деривата тако да они укључују и течни нафтни плин за погон моторних возила. Обухват нафтних деривата према измјенама Закона дат је у Оквиру 2.

¹ Неслужбени пречишћени текст аутора има илустративну намјену и не може се користити за службену употребу.

Оквир 2. Нафтни деривати

Члан 5.

(Нафтни деривати)

- а) моторни бензини, укључујући и безоловни, независно од октанске вриједности и комерцијалног назива;
- б) дизел горива и остала плинска уља,
- ц) петролеј (керозин);
- д) лож уље екстра лако и лако специјално (ЕЛ и ЕС);
- е) течни нафтни плин за погон моторних возила.

Извор: Ibid.

У члану 17. Закона промијењена је стопа акцизе на лож уље са 0,30 КМ/л на 0,45 КМ/л. Такође су утврђене стопе акциза за течни нафтни плин за погон моторних возила и биогорива и биотечности у износима 0,00 КМ/л и 0,30 КМ/л, респективно. Преглед акцизних стопа према важећој легислативи приказан је у Оквиру 3.

Оквир 3. Износи акцизе на нафтне деривате

Члан 17.

(Износи акцизе на нафтне деривате)

- а) дизел горива и остала плинска уља: 0,30 КМ;
- б) петролеј (керозин): 0,30 КМ;
- ц) моторни бензин –безоловни: 0,35КМ;
- д) моторни бензин 0,40КМ;
- е) лож уље екстра лако и лако специјално 0,45 КМ;
- ф) течни нафтни плин за погон моторних возила 0,00 КМ;
- г) биогорива и биотечности 0,30 КМ.

Извор: Ibid.

Члан 35. Закона који регулише основицу и износ путарине је измијењен. У односу на Закон из 2009. године, измјене се односе на обухват основице за путарину, у смислу да према измјенама Закона основица укључује и биогориво и биотечности из Члана 4. Закона, те течни нафтни плин за погон моторних возила из Члана 5. Закона. Стопа намјенске путарине је повећана са 0,10 КМ/л на 0,25 КМ/л, а раздвојена је на 0,20 КМ/л за изградњу аутопутева и 0,05 за изградњу и реконструкцију других путева.

Према важећем законодавству се, стога, путарина плаћа на биогорива и биотечности и на следеће нафтне деривате из Оквира 2. Нафтни деривати: моторни бензини, укључујући и безоловни, независно од октанске вриједности и комерцијалног назива; дизел горива и остала плинска уља; и течни нафтни плин за погон моторних возила. Видимо да петролеј и лож уље нису укључени у основицу за обрачун путарине, као и према Закону из 2009.

Према свему наведеном, можемо закључити да се измјене политике акциза на деривате нафте и путарине из 2017. године односе на: повећање стопе акцизе на лож уље са 0,30 на 0,45 КМ/л; увођење акцизе на биогорива и биотечности (0,30 КМ/л); раст стопе намјенске путарине са 0,10 на 0,25 КМ/л (уз раздвајање стопа и средстава према намјени за аутопутеве и друге путеве); те промјене обухвата основице за путарину у смислу укључивања у основицу биогорива и биотечности, те течног нафтног плина за погон моторних возила.

У Табели 1. приказане су промјене стопа акциза и путарине у Закону из 2017 у односу на стари закон из 2009. године. Дијелови 1.1. и 1.2. приказују стопе акциза, односно путарине према старом и важећем Закону. Дио 1.3. приказује збирне стопе акциза и путарине према важећем и старом Закону, те њихове разлике.

Акцизе и путарина на нафтне деривате се плаћају по литру, осим у случају путарине на течни нафтни плин, гдје се плаћа по кг.

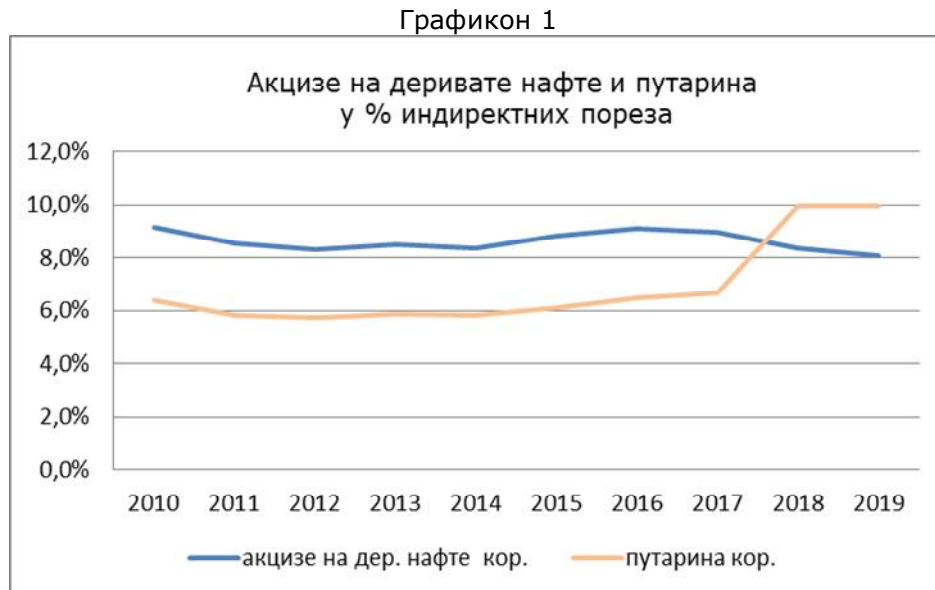
Табела 1. Износи акциза и путарине

Дио 1.1. АКЦИЗЕ		стопа (КМ/л)		
<i>Стопе акциза према Закону из 2009. и 2017. године</i>		(1)	(2)	(3)=(2)-(1)
	Основица	Закон из 2009	Измјене Закона (2017)	разлика
а)	дизел горива и остала плинска уља	0,30	0,30	
б)	петролеј (керозин)	0,30	0,30	
ц)	моторни бензин –безоловни	0,35	0,35	
д)	моторни бензин	0,40	0,40	
е)	лож уље екстра лако и лако специјално	0,30	0,45	0,15
ф)	течни нафтни плин за погон моторних возила		0,00	
г)	биогорива и биотечности		0,30	0,30
Дио 1.2. ПУТАРИНА		стопа (КМ/л)*		
<i>Стопе путарине према Закону из 2009. и 2017. године</i>		(4)	(5)	(6)=(5)-(4)
	Основица	Закон из 2009	Измјене Закона (2017)	разлика
а)	дизел горива и остала плинска уља	0,25	0,40	0,15
б)	петролеј (керозин)			
ц)	моторни бензин –безоловни	0,25	0,40	0,15
д)	моторни бензин	0,25	0,40	0,15
е)	лож уље екстра лако и лако специјално			
ф)	течни нафтни плин за погон моторних возила		0,40	0,40
г)	биогорива и биотечности		0,40	0,40
Дио 1.3. АКЦИЗЕ И ПУТАРИНА		збирна стопа (КМ/л)*		
<i>Промјена стопа акциза и путарине према Закону из 2017. у односу на Закон из 2009. године</i>		(7)=(1)+(4)	(8)=(2)+(5)	(9)=(8)-(7)
	Основица	Закон из 2009	Измјене Закона (2017)	разлика
а)	дизел горива и остала плинска уља	0,55	0,70	0,15
б)	петролеј (керозин)	0,30	0,30	
ц)	моторни бензин –безоловни	0,60	0,75	0,15
д)	моторни бензин	0,65	0,80	0,15
е)	лож уље екстра лако и лако специјално	0,30	0,45	0,15
ф)	течни нафтни плин за погон моторних возила		0,40	0,40
г)	биогорива и биотечности		0,70	0,70

* путарина на течни нафтни плин је изражена у КМ/кг

II Значај прихода од акциза на деривате нафте и путарине за финансирање власти

Приходи од акциза и путарине имали су значајно учешће у приходима од индиректних пореза и БДП-у и прије измјена Закона из 2017. године. Стога је измјена политика у области опорезивања деривата била у жижи интересовања како за власти, тако и за привреднике и становништво. У 2017. години, прије примјене измјењених стопа, приходи од акциза на деривате нафте чинили су 9,0%, а приходи од путарине 6,7% нето прикупљених прихода од индиректних пореза на ЈР УИО (Графикон 1).



Извор: подаци УИО, израчун ОМА: кориговани износ који у обзир узима наплаћене приходе од акциза преко потраживања по основу ПДВ-а

Укупни приходи од индиректних пореза чинили су 17,7% БДП-а у 2017. години, док су приходи од акциза на деривате нафте и путарине заједно чинили 2,8% БДП-а (Графикон 2), а са припадајућим приходима од ПДВ-а чак 3,2% БДП-а.

Графикон 2



Извор: подаци УИО, израчун ОМА: кориговани износ који у обзир узима наплаћене приходе од акциза преко потраживања по основу ПДВ-а

Узимајући у обзир наплаћене приходе од акциза и путарине преко потраживања по основу ПДВ-а, обе врсте прихода имају непрекидни тренд раста од 2014. године (Графикон 3).² Година 2017. је посљедња година када су остварени приходи од акциза на деривате нафте били изнад прихода од путарине.

Графикон 3



Извор: Израчун аутора на основу података УИО

² Приходи од акциза на деривате нафте су према нето готовинском извјештавању УИО у 2018. години забиљежили пад, с обзиром да је значајан дио обавеза по основу акциза на деривате нафте и путарине у 2018.г. био плаћен из ПДВ кредита. Корекцијом прихода за износ пребијених обавеза, стопа раста прихода од акциза на деривате нафте у 2018. добила је позитиван предзнак (Графикон 3).

III Ефекти измјена Закона из 2017. године (у примјени од фебруара 2018)

Како би избјегли ефекте неступања на снагу Закона на самом почетку 2018. године, овдје ћемо поредити наплату акциза на деривате нафте и путарине у 2019. и 2017. години.

Ефекти измјена Закона на приходе од акциза

Од фебруара 2018. године је у примјени виша стопа акциза на лож уље, те проширење основице акциза на биогорива и биотечности. Проширење основице акциза и путарине на биогорива није донијело ефекте у форми остварених прихода на ове акцизне производе, с обзиром да је убран занемарив износ прихода по тој основи како у 2018. тако и у 2019. години. Проширење основице, заправо, није ни имало за циљ ефекте у виду прихода од акциза и путарине на биогорива и биотечности, него заустављање легалне пореске евазије која се одвијала супституцијом потрошње деривата нафте са тада неопорезованим биодизелом.

У 2019. години је наплаћено 2,7% више нето прихода од акциза на деривате нафте³ него у 2017. години. Укупна основица за акцизе порасла је за свега 1,5% у наведеном периоду. Треба напоменути да појам „основица“ у овом прилогу подразумијева количине израчунате од стране аутора, те да за акцизе укључује количину увезених деривата нафте и биогорива и количину домаћих⁴ деривата и биогорива стављених у промет. Различита стопа раста прихода од акциза на деривате нафте од раста тако израчунате основице резултат је: (1) диференцираних стопа опорезивања деривата и промјена у структури основице; (2) промјена структуре акциза на деривате према подјели на увозне и домаће.

Из Графикана 4. можемо видјети да је дошло до значајних промјена у структури основице акциза на деривате нафте у кратком периоду од двије године. Учешће лож уља у основици се, очекивано, значајно смањило, са 5,0% у 2017. на 3,4% у 2019. години. Учешће керозина, као компоненте са најнижом збирном стопом опорезивања акцизом и путарином, се повећало са 1,4% на 2,1%. Треба имати у виду да ове двије категорије деривата нису могле имати значајнији утицај на кретање укупне основице и прихода, с обзиром на њихов низак пондер у основици. Упркос нижој стопи акцизе (0,3 КМ/л), високо учешће дизела у основици уз стабилне стопе раста потрошње, довело је до тога да је ова врста деривата генерисала највећи износ раста прихода од акциза на деривате у периоду 2017-2019. Компонента потрошње безоловног бензина (као и његово учешће у основици за акцизе) се смањила, те је имала негативан утицај на стопу раста прихода у наведеном периоду.

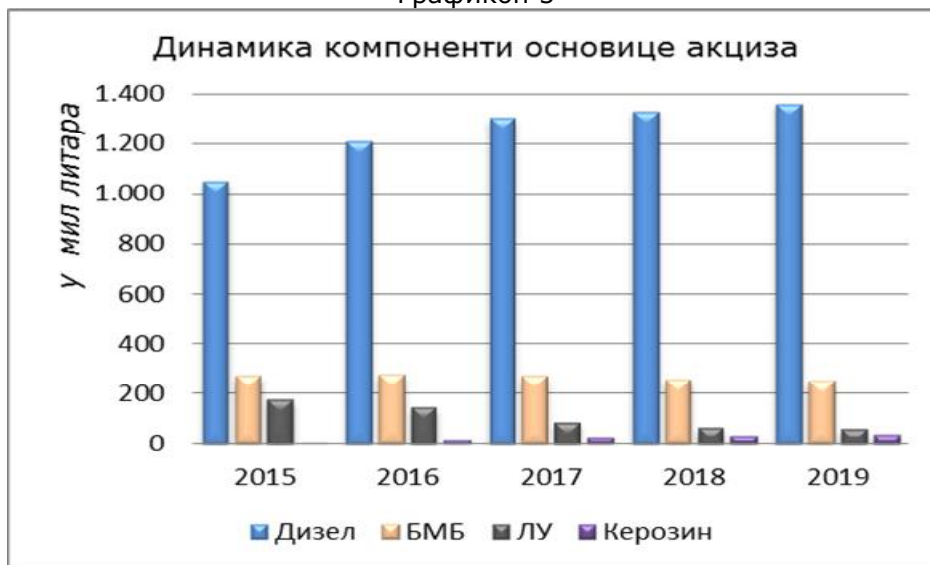
³ Подаци УИО; кориговани износ који у обзир узима наплаћене приходе од акциза преко потраживања по основу ПДВ-а

⁴ Количине из акцизних пријава узете са временским помаком м-1, како би основица била исправно приказана у складу са одредбама Закона о настанку обавезе и плаћању акцизе.

Графикон 4



Графикон 5



Графикон 6. приказује динамику основице акциза, према подјели на увозне и домаће деривате. Због обуставе производње Рафинерије нафте Брод након хаварије која се догодила у октобру 2018. године, дошло је до значајних промјена у структури прихода од акциза на деривате, према наведеној подјели. С обзиром на различите рокове настанка обавезе и плаћања акциза на увозне и домаће деривате (Члан 22. и 23. Закона), са промјеном структуре деривата у основици, дошло је до помијерања унапријед једног дијела прихода од акциза.

Графикон 6



Извор: Израчун аутора на основу података УИО

Ефекти измјена Закона на приходе од путарине

Како је горе већ наведено, од фебруара 2018. години су у примјени више стопе путарине, те проширење основице. Промјене у структури основице, што се тиче компоненти које су биле укључене у 2017., нису имале утицаја на ефекте као у случају акциза, с обзиром на јединствену стопу опорезивања деривата путарином. Изузетак је проширење основице на биогорива и течни нафтни плин за погон моторних возила, које је донијело додатне приходе.

Према формули из Оквира 4. раст прихода од путарине можемо подијелити на ефекат раста стопе, ефекат раста основице, те заједнички ефекат примјене више стопе на вишу основицу.

Оквир 4. Раст прихода од путарине у периоду 2017-2019 (у мил КМ)

$$B_{2019} * R_{2019} - B_{2017} * R_{2017} = (B_{2017} + \Delta B) * (R_{2017} + \Delta R) - (B_{2017} * R_{2017}) = B_{2017} * \Delta R + \Delta B * R_{2017} + \Delta B * \Delta R$$

ефекти раста стопе и основице = еф. раста стопе + еф. раста основице + заједн. ефекат
(у мил КМ) (у мил КМ) (у мил КМ) (у мил КМ)

Легенда

B- Основица (у л)

ΔB -Раст основице (у л)

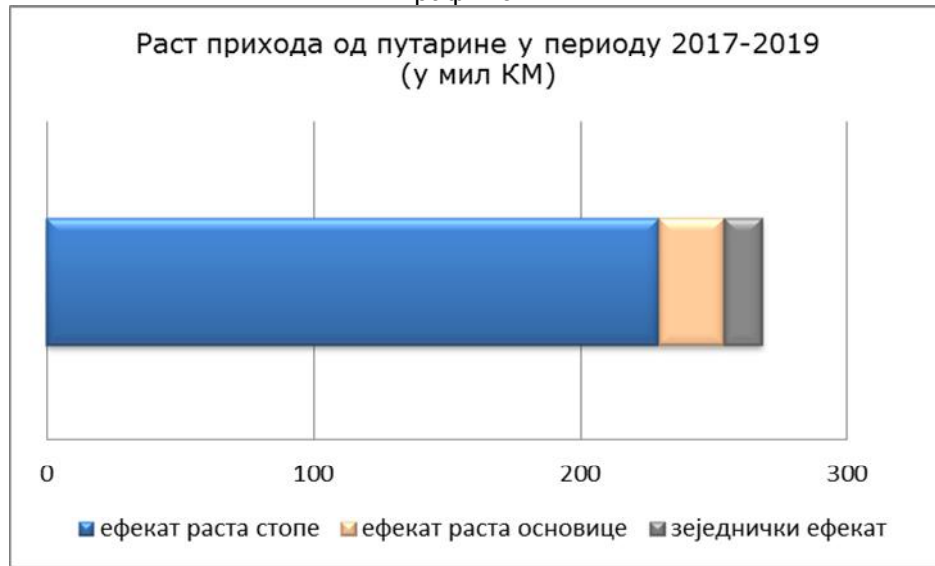
R- Стопа (у КМ/л)

ΔR - Раст стопе (у КМ/л)

У 2017. години је наплаћено 382,5 мил КМ нето прихода од путарине. Апсолутни раст прихода од путарине у периоду 2017-2019 износио је 268,1 мил КМ.⁵ Из Графикона 7. видимо да је највеће ефекте донијело повећање стопе путарине за 60% - чак 229,5 мил КМ. Остатак се односи на ефекат раста основице у наведеном периоду, те заједнички ефекат примјене више стопе на вишу основицу.

⁵ Подаци УИО, кориговани износ који у обзир узима наплаћене приходе од акциза преко потраживања по основу ПДВ-а.

Графикон 7



У 2019. години је наплаћено чак 70,1% више прихода него у 2017. години.⁶ Према формули из Оквира 4, ради се о мултипликованом ефекту раста стопе опорезивања од 60% и основице за опорезивање од 6,3% у наведеном периоду: $(1+0,600)*(1+0,063)-1$.

Оквир 4. Раст прихода од путарине у периоду 2017-2019 (у %)

$$\frac{\text{Приходи}_{2019}}{\text{Приходи}_{2017}} = \frac{(B_{2019} * R_{2019})}{(B_{2017} * R_{2017})}$$

$$(1 + \text{раст прихода } y\%) = (1 + \text{раст основице } y\%) * (1 + \text{раст стопе } y\%)$$

$$\text{раст прихода } y\% = (1 + \text{раст основице } y\%) * (1 + \text{раст стопе } y\%) - 1$$

Legenda

B- Основица(у л)

R- Стопа (у КМ/л)

Видимо да је стопа раста основице за путарину (6,3%) била доста виша од стопе раста основице за акцизе на деривате нафте у периоду 2017-2019 (1,5%). Разлози су у различитом обухвату деривата у основицама и различитој динамици појединих деривата у наведеном периоду. Лож уље, које је имало негативан ефекат на кретање основице акциза, није укључено у основицу за путарину. Са друге стране, у основицу за путарину у 2019. укључен је течни нафтни плин који није био укључен у основицу за путарину у 2017. години, а имао је позитивне ефекте на динамику основице путарине и прихода. Још један фактор који је утицао на већи раст основице за путарину од основице за акцизе је пад реализације ослобођеног дизел горива које се користи за потребе рудника, термоелектрана и жељезница у наведеном периоду.

IV Умјесто закључка

У 2019. години је дошло до раста прихода од акциза на деривате нафте за 2,7% у односу на 2017. годину. Укупна основица за акцизе, односно количина опорезованих деривата порасла је за свега 1,5% у наведеном периоду. Наведена стопа је доста испод процијенене

⁶ Ibid.

двогодишње стопе раста реалног БДП-а и потрошње (пројекције ДЕП, септембар 2019), а разлоге можемо тражити у расту цијена деривата.

Што се тиче прихода од путарине, слика је доста другачија. У 2019. години је наплаћено чак 70,1% више прихода него у 2017. години. Ради се о мултипликованом ефекту раста стопе опорезивања од 60% и основице за опорезивање од 6,3% у наведеном периоду. Разлози вишег раста основице него у случају акциза су:

- (1) смањење потрошње лож уља, што је и био један од циљева измјена Закона, кроз смањење злоупотреба у кориштењу лож уља као погонског горива;
- (2) проширење основице за путарину на течни нафтни плин, који није био укључен у основицу за путарину у 2017. години;
- (3) пад реализације ослобођеног дизел горива које се користи за потребе рудника, термоелектрана и жељезница у наведеном периоду.

Увоз и наплата прихода од акциза на пиво, вино и алкохол, трендови 2006-2019

(пише: Мирјана Поповић, стручни савјетник - макроекономиста)

Анализом су представљене најзначајније карактеристике динамике и смјера кретања количине, вриједности и просјечне цијене увезеног пива, вина и алкохола у Босни и Херцеговини (у даљем тексту: БиХ), осликавајући кретање преференција потрошача, кретање расположивог дохотка који се користи за куповину наведених акцизних производа, као и кретање цијена ових производа. За узорак анализе динамике кретања увезене количине и вриједности пива, вина и алкохола кориштен је временски период 2010.-2019. година. Такође, анализом су представљени приходи од акциза на пиво, вино и алкохол по компонентама – увозна и домаћа акциза, те је као узорак за ову анализу кориштен временски период 2006.-2019. година. Важно је напоменути да се обрачун акцизе врши према количини увезеног и прометованог пива, вина и алкохола.

1. Акциза на пиво

У смислу Закона о акцизама у БиХ⁷ (у даљем тексту: Закон), пиво се сматра акцизним производом који је предмет опорезивања. Измјенама Закона, од 01. септембра 2014. године, БиХ је увела диференциране стопе акцизе на пиво. У складу са измјенама Закона, акциза на промет пива плаћа се 0,25 КМ/л. Изузетно, произвођач пива чија је просјечна производња у претходне три године мања од 400.000 хл, акцизу плаћа 0,20 КМ/л, као и увозници пива под условом да је пиво набављено од произвођача чија је просјечна производња у претходне три године мања од 400,000 хл. Измјеном Закона, дотадашња стандардна стопа акцизе од 0,20 КМ/л, постала је нижа стопа.

Имајући у виду законски праг годишње производње као и друге услове за остварење права на нижу стопу акцизе, очекивало се да ће се нижа стопа примјењивати на домаћа пива, а виша на увозна пива, што ће омогућити повољнији ефекат домаћим произвођачима. Међутим, Бањалучка пивара је производним капацитетом врло брзо премашила прописани праг за примјену диференциране стопе акцизе, што ју је ставило у неповољан положај у односу на увозна пива и домаћу конкуренцију.

⁷ „Службени Гласник БиХ”, бр. 49/09, 49/14, 60/14, 91/17

1.1. Динамика кретања увезене количине и вриједности пива

У табели 1 приказана је динамика кретања увезене количине и вриједности пива у БиХ у периоду 2010.-2019. година. Приказано је процентуално повећање/смањење увезене количине и вриједности пива у односу на 2010. годину која је кориштена као базна година за сваку наредну годину⁸.

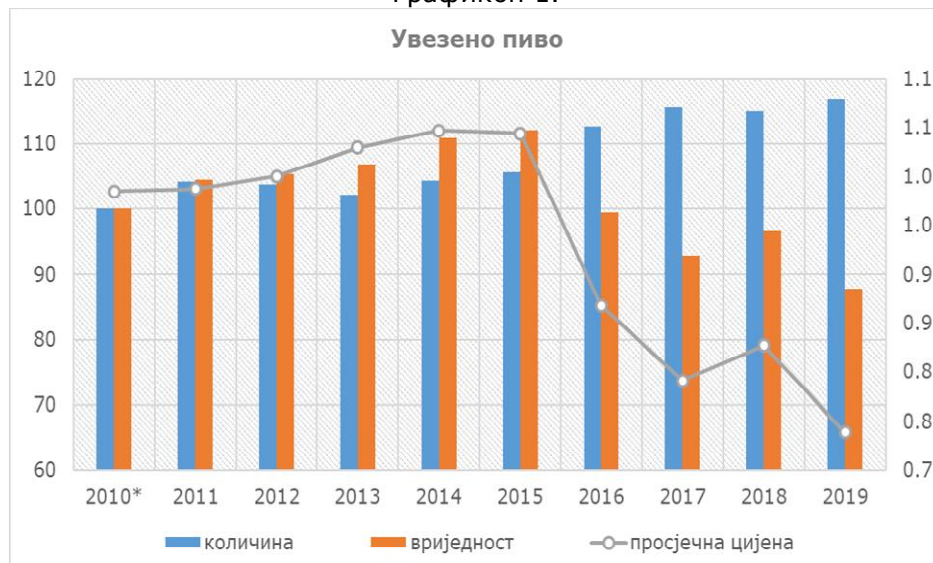
Табела 1.

	2010*	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
количина	100.00	104.21	103.76	102.13	104.31	105.65	112.70	115.60	115.06	117.05
вриједност	100.00	104.48	105.45	106.84	110.94	112.08	99.40	92.91	96.67	87.89
просјечна цијена	0.98	0.99	1.00	1.03	1.05	1.04	0.87	0.79	0.83	0.74
% раста просјечне цијене	100.00	100.26	101.63	104.61	106.36	106.08	88.20	80.38	84.01	75.09

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

У графикону 1 представљена је увезена количина и вриједност пива у периоду 2010.-2019. година, а у односу на 2010. годину. На десној скали приказана је вриједност јединичне цијене по килограму увезеног пива у конвертибилним маркама (КМ), те је ово кретање представљено сивом линијом. Просјечна цијена по килограму увезеног пива у посматраном периоду кретала се између 0,74 КМ у 2019. години када је забиљежена најмања, до 1,05 КМ у 2014. години када је забиљежена највећа просјечна цијена пива у посматраном периоду.

Графикон 1.



Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Период представљен графиконом 1 можемо посматрати кроз два дијела. Петогодишњи период 2010.-2015. година у којем се увезена количина пива кретала приближно интервалски, односно период у којем није било значајних одступања у количини увезеног пива која је благо расла, док је њена вриједност забиљежила значајнију тенденцију раста. Кретање односа количине и вриједности у овом периоду указује на повећање просјечне цијене увезеног пива.

⁸ Методологија: у анализи кориштени расположиви подаци који се односе на период 2010.-2019. год., те базни индекс са базном 2010. год. како би смјер и интензитет кретања посматраних појава био наглашен. Поређења су вршена у односу на базну годину.

Након петогодишњег периода, у 2016. години забиљежен је значајнији раст увезене количине пива од 12,70% у односу на 2010. годину, односно 6,67% у односу на претходну, 2015. годину. Вриједност увезеног пива опала је 0,60 % у односу на 2010. годину, односно 11,31% у односу на претходну 2015. годину. Овакав однос количине и вриједности указује на смањење просјечне цијене увезеног пива.

Исти тренд кретања настављен је до 2019. године у којој је забиљежен увоз најзначајније количине пива који је 17,05% већи у односу на 2010. годину, те најнижа вриједност увезеног пива која је за 12,11% мања у односу на почетни период. Тренд кретања количине и вриједности указује на најнижу просјечну цијену по килограму увезеног пива у 2019. години.

1.2. Кретање увозне и домаће акцизе на пиво

У графикону 2 приказани су годишњи приходи од акциза на пиво током периода 2006-2019. година у милионима КМ (лијева вертикална скала).



Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Приходи од акциза на увозно пиво знатно су већи од прихода од акциза на домаће пиво. Приходи од акциза на увозно пиво у трогодишњем периоду 2006-2008. година имали су тенденцију раста, те је у 2009. години забиљежен пад прихода узрокован глобалном економском кризом, након чега долази до стагнације. Овакав тренд настављен је до почетка примјене измјене Закона, односно до 1. септембра 2014. године. Ефекти измјена Закона постали су препознатљиви већ у четвртном кварталу 2014. године, те у 2015. години долази до значајнијег раста прихода на годишњем нивоу који су за 37,69% већи у односу на 2006. годину, а за 17,29% већи у односу на претходну годину. Након овог периода забиљежен је значајнији раст прихода од акциза на увозно пиво који се на годишњем нивоу задржао до 2019. године, те су у 2019. години забиљежени најзначајнији приходи који су за 41,89% већи у односу на 2006. годину.

Приходи од акциза на домаће пиво у периоду 2006.-2014. година имају сличну тенденцију кретања као и приходи од акциза на увозно пиво. Међутим, у 2015. години забиљежен је пад прихода од акциза на домаће пиво, након чега је у 2016. години забиљежен најзначајнији приход у посматраном периоду који је за 47,82% већи у односу на 2006. годину. У 2019.

години приходи од акциза на домаће пиво 12,69% су већи у односу на почетни период, односно 2006. годину.

2. Акциза на вино и алкохол

У смислу Закона, вино се сматра акцизним производом који је предмет опорезивања на чији промет се плаћа акциза од 0,25 КМ по литру.

Такође, на промет алкохола, алкохолних пића и воћне природне ракије (у даљем тексту: алкохол), акциза се плаћа по литру апсолутног алкохола, односно пропорционално количини апсолутног алкохола у паковању, и то:

- алкохол 15,00 КМ
- алкохолна пића 15,00 КМ
- воћна природна ракија 8,00 КМ

2.1. Динамика кретања увезене количине и вриједности вина

У табели 2 приказана је динамика кретања увезене количине и вриједности вина у БиХ у периоду 2010.-2019. година. Приказано је процентуално повећање/смањење увезене количине и вриједности вина у односу на 2010. годину која је кориштена као базна година за сваку слједећу годину⁹.

Табела 2.

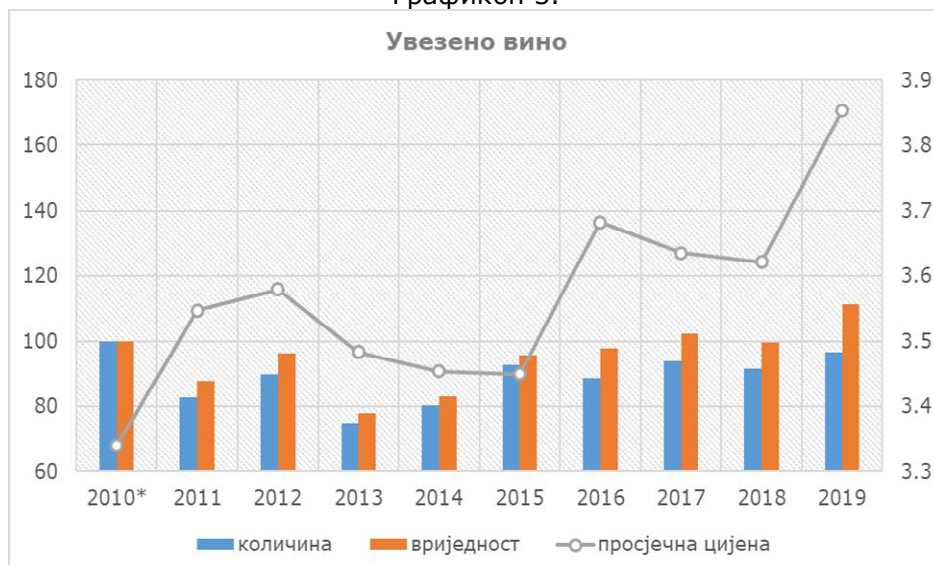
	2010*	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
количина	100.00	82.74	89.88	74.64	80.32	92.78	88.67	93.93	91.73	96.57
вриједност	100.00	87.86	96.31	77.85	83.05	95.82	97.76	102.22	99.82	111.41
просјечна цијена	3.34	3.55	3.58	3.48	3.45	3.45	3.68	3.63	3.62	3.85
% раста просјечне цијене	100.00	106.20	107.16	104.30	103.41	103.29	110.25	108.82	108.40	115.37

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

У графикону 3 представљена је увезена количина и вриједност вина за период 2010.-2019. година, а у односу на 2010. годину. На десној скали приказана је вриједност јединичне цијене по килограму увезеног вина у КМ, те је ово кретање представљено сивом линијом. Просјечна цијена по килограму увезеног вина у посматраном периоду кретала се између 3,34 КМ у 2010. години када је забиљежена најмања, до 3,85 КМ у 2019. години када је забиљежена највећа просјечна цијена вина у посматраном периоду.

⁹ Методологија: у анализи кориштени расположиви подаци који се односе на период 2010.-2019. год., те базни индекс са базном 2010. год. како би смјер и интензитет кретања посматраних појава био наглашен. Поређења су вршена у односу на базну годину.

Графикон 3.



Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Увезена количина вина била је најзначајнија у 2010. години, након чега има флукуацијски тренд, те је у 2013. години забиљежена најмања увезена количина вина на годишњем нивоу која је за 25,36% мања у односу на почетни период, односно 2010. годину. Количина увезеног вина у 2019. години за 3,43% је мања у односу на почетни период, односно 2010. годину.

Вриједност увезеног вина такође се мијењала у посматраном временском периоду, те је у 2013. години забиљежена најмања вриједност увезеног вина која је за 22,15% мања у односу на 2010. годину, док је у 2019. години забиљежена најзначајнија вриједност која је за 11,41% већа у односу на почетни период, односно 2010. годину.

Просјечна цијена увезеног вина није се значајније мијењала у посматраном деветогодишњем периоду. У 2019. години забиљежена је највећа цијена увезеног вина, која је за 15,37% већа у односу на 2010. годину у којој је цијена по килограму увезеног вина била најмања. Овакав тренд опадања увезене количине с једне стране, те раста вриједности увозног вина с друге стране, узрочно је повезан са повећањем просјечне цијене овог производа у БиХ, а као ефекат здруженог дјеловања неколико фактора као што су повећање цијена вина на тржиштима земаља из којих се вино увози, као и повећање потражње квалитетнијих и скупљих вина на тржишту БиХ.

2.2. Динамика кретања увезене количине и вриједности алкохола

У табели 3 приказана је динамика кретања увезене количине и вриједности алкохола у БиХ у периоду 2010-2019. година. Приказано је процентуално повећање/смањење увезене количине и вриједности алкохола у односу на 2010. годину која је кориштена као базна година за сваку сљедећу годину¹⁰.

¹⁰ Методологија: у анализи кориштени расположиви подаци који се односе на период 2010.–2019. год., те базни индекс са базом 2010. год. како би смјер и интензитет кретања посматраних појава био наглашен. Поређења су вршена у односу на базну годину.

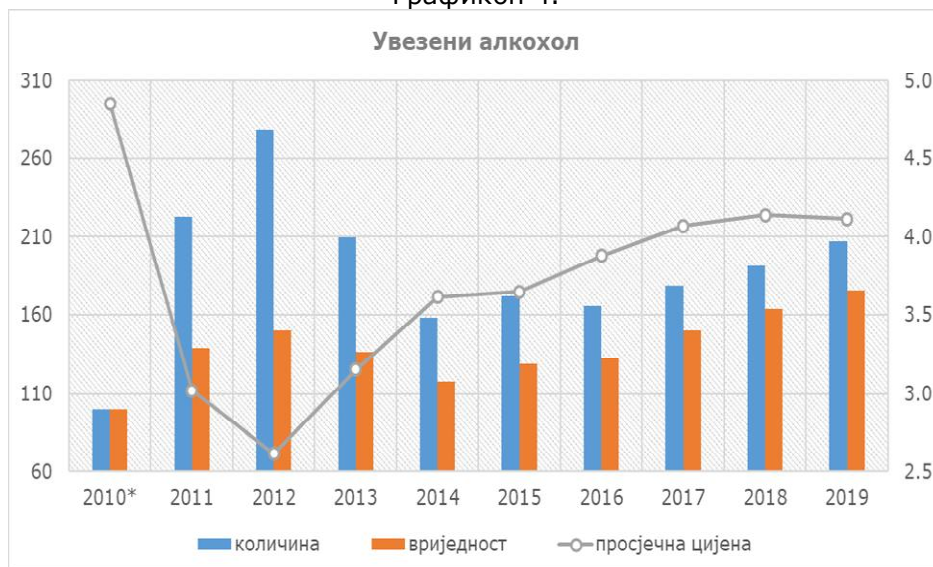
Табела 3.

	2010*	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
количина	100.00	222.76	278.42	209.91	158.50	171.64	165.80	178.74	191.93	206.97
вриједност	100.00	138.76	149.97	136.41	117.99	129.07	132.59	149.95	163.65	175.44
просјечна цијена	4.85	3.02	2.61	3.15	3.61	3.65	3.88	4.07	4.14	4.11
% раста просјечне цијене	100.00	62.29	53.86	64.98	74.44	75.20	79.97	83.89	85.26	84.77

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

У графикону 4. представљена је увезена количина и вриједност алкохола за период 2010.-2019. година, а у односу на 2010. годину. На десној скали приказана је вриједност јединичне цијене по килограму увезеног алкохола у КМ, те је ово кретање представљено сивом линијом. Просјечна цијена по килограму увезеног алкохола у посматраном периоду кретала се између 2,61 КМ у 2012. години у којој је забиљежена најмања, до 4,85 КМ у 2010. години у којој је забиљежена највећа просјечна цијена алкохола у посматраном периоду.

Графикон 4.



Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Увезена количина алкохола била је најзначајнија у 2012. години, када је забиљежен раст од 178,42% у односу на 2010. годину, након чега је количина увезеног алкохола почела постепено да опада. Овакав тренд опадања настављен је до 2016. године, са благим одступањем у 2015. години, након чега увоз количине алкохола на годишњем нивоу константно постепено расте. Тако, у 2019. години количина увезеног алкохола већа је за 106,97% у односу на почетни период, односно 2010. годину, међутим у поређењу са 2012. годином када је увезена количина алкохола била на најзначајнијем нивоу, у 2019. години је нижа за 25,66%.

Вриједност увезеног алкохола у 2019. години је најзначајнија те је за 75,44% већа од почетног периода, 2010. године, у којој је забиљежена најнижа вриједност по килограму увезеног алкохола. Како су се количина и вриједност значајно мијењали у периоду 2010.-2014. година, тако је и просјечну цијену увезеног алкохола пратио флукуацијски тренд.

Најзначајнији јаз између количине и вриједности забиљежен 2012. године за посљедицу је имао најнижу просјечну цијену алкохола која је у односу на 2010. годину нижа за 46,14%, док је просјечна цијена по килограму увезеног алкохола у 2019. години за 15,23% нижа у односу на 2010. годину.

2.3. Кретање увозне и домаће акцизе на вино и алкохол

У графикону 5. приказани су приходи од акциза на вино и алкохол током периода 2006.-2019. година у милионима КМ (лијева вертикална скала)¹¹.



Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Приходи од акциза на увозно вино и алкохол знатно су већи од прихода од акциза на домаће вино и алкохол. Приходи од акциза на увозно вино и алкохол у периоду 2006.-2008. година имали су тенденцију раста, након чега је у 2009. години забиљежен пад прихода узрокован глобалном економском кризом. Током 2010. и 2011. године приходи од акциза на увозно вино и алкохол значајније расту, те у 2014. години долази до њиховог поновног смањења за 9,20% у односу на петходну годину, односно 7,37% у односу на 2006. годину која је кориштена као базна година. Након 2014. године приходи од акциза на увозно вино и алкохол имају позитиван тренд раста, те у 2019. години достижу максимум који је за 27,40% већи у односу на почетни период, односно 2006. годину.

Најзначајнији приходи од акциза на домаће вино и алкохол у периоду 2006.-2019. година забиљежени су 2007. године након чега долази до значајнијег пада, те у периоду 2011.-2019. година ови приходи не осцилирају значајније. У 2019. години приходи од акциза на домаће вино и алкохол мањи су за 56,45% у односу на 2006. годину, док су за 76,86% мањи у односу на 2007. годину у којој је остварен најзначајнији приход по овом основу на годишњем нивоу.

¹¹ Приходи од акциза на вино и алкохол приказани су заједно, с обзиром да су приходи на увозно и домаће вино почели да се евидентирају посебно од 2018. године, те њихова анализа одвојено од алкохола није могућа с обзиром на дужу временску серију која је кориштена у анализи.